

ÜNAK 2015

Elektronik Çağda İçerikten Mimariye Kütüphaneler

Hacettepe Üniversitesi - ANKARA
1 - 3 Ekim 2015

Bildiriler Kitabı

Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği

Ankara, 2016

ÜNAK 2015

Elektronik Çağda İçerikten Mimariye Kütüphaneler

1 – 3 Ekim 2015, Hacettepe Üniversitesi, Ankara

Bildiriler Kitabı

Editörler

Dr. Nermin Çakmak

Serhat Baytur

Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği

Ankara, 2016

ÜNAK 2015: Elektronik Çağda İçerikten Mimariye Kütüphaneler

1 – 3 Ekim 2015, Hacettepe Üniversitesi, Ankara

http://unak2015.unak.org.tr/

ISBN: 978-605-66349-2-5

©2016, Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği.

Her hakkı saklıdır. Bu kitap içerisinde sunulan bilgilerin bir bölümü ya da tamamı kaynak gösterilmeden kullanılamaz, herhangi bir ortama kopyalanamaz ve çoğaltılamaz.

Kapak tasarımı: Nurcan Özköklü

ÜNAK 2015: Elektronik Çağda İçerikten Mimariye Kütüphaneler (Ankara:2015)

ÜNAK 2015: Elektronik Çağda İçerikten Mimariye Kütüphaneler: Bildiriler, 1 – 3 Ekim 2015, Hacettepe Üniversitesi, Ankara; Editörler: Nermin Çakmak, Serhat Baytur. -- Ankara: Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği, 2016.

XIV s., 161 s.

ISBN: 978-605-66349-2-5

1. Kütüphane Bilimi – Türkiye – Kongreler. 2. Bilgi Yönetimi. 3. Kütüphane Mimarisi. I. Çakmak, Nermin. II. Baytur, Serhat.

Z672.5 Ü55 2016

020 Ü55 2016

Önsöz

Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği (ÜNAK), 1991 yılından bu yana Türkiye'de Kütüphanecilik ve Bilgibilim ile ilgili güncel konuları çeşitli platformlarda gündeme getiren ve uygulamacıların farkındalıklarını artırmaya yönelik yıllık toplantılar (sempozyum, konferans vb.) düzenlemektedir. Belirlenen temalara yönelik olarak gönderilen bilimsel çalışmalar, konferans bilim kurulu tarafından titizlikle değerlendirilmekte ve inceleme sonucunda ana temaya uygun bulunan çalışmalar toplantı programına alınmaktadır.

Geleneksel olarak her yıl farklı üniversitede, resmi kurumlar ve sponsorların desteği ile gerçekleştirilen ÜNAK yıllık toplantısı, 2015 yılı toplantısı 1 – 3 Ekim tarihleri arasında Hacettepe Üniversitesi ev sahipliğinde Hacettepe Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı işbirliği ile gerçekleştirilmiştir.

Kütüphanecilik, Bilgibilim ve Kütüphane Mimarisi alanında çalışan akademisyenler, uygulamacılar, araştırmacılar, firma temsilcileri ile konuya ilgi duyan tüm bireylere açık olan ÜNAK Sempozyumunun 2015 yılı için ana teması, kütüphane koleksiyonlarında her gün daha geniş yer bulan e-kitapların derme geliştirme politikalarındaki önemi, yeni kataloglama kuralı RDA standartlarına uyumu ve daha az fiziki alana duyulan ihtiyacın yeni kütüphane mimarileri üzerindeki etkilerinden hareketle "Elektronik Çağda İçerikten Mimariye Kütüphaneler" olarak belirlenmiştir. Sempozyum, 23 bildiri, 2 grup öğrenci poster sunumu ve firma sunumlarından oluşmuştur. Sempozyumda **"**Elektronik Kitaplar", "RDA" ve "Kütüphane Mimarisi" konuları derinlemesine ele alınmıştır.

Bu kitapta Sempozyumda sunulmuş ve tam metin olarak hazırlanmış bildiriler ve öğrenci poster sunumları yer almaktadır. Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği olarak ÜNAK 2015 Bildiriler Kitabı'nın kütüphanecilik, bilgibilim ve mimarlık alanına önemli bir katkı ve okuyucularına faydalı bilgiler sağlamasını diliyoruz.

Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği

Yönetim Kurulu

Kasım 2016

İÇİNDEKİLER

Önsöz III

İçindekiler IV

Düzenleyenler VI

Sponsorlar VII

Komiteler X

Program XI

Açılış Konuşması XIV

Bildiriler

Kaynak Tanımlama ve Erişim Standardının (Resource Description and Access-RDA) Yazma Eserler İçin Uygulanabilirliğine Dair Bir Deneme ve MARC Alan Önerileri 1
Emine Hatun Gür, Sevgi Atila Cünüş

RDA: Sabancı Üniversitesi Geçiş Süreci 19
Elif Müge Beşir

Türkiye'deki Üniversite Kütüphanelerinde RDA Algısı, Süreçler, Sorunlar ve Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesi Örneği 34
Burcu Teoman, Özlem Efe

IRCICA'da Sayısallaştırma Çalışmaları: Farabi Sayısal Kütüphanesi ve Osmanlıca OCR 49
Neslihan Sandal, Abdullah Topaloğlu

FARABİ Entegre Kütüphane Programı 56
Nurcan Toprak, İsa Engiz

Kültür ve Sanatta Türkiye'nin Sayısal Gündemi: Europeana Modeli Üzerinden Türkiye'deki Mevcut Durumun Değerlendirilmesi 61
Nermin Çakmak, Erdal Naneci

Üniversite Kütüphanelerinin Mimari Açıdan Bir Değerlendirmesi: Erzurum İli Örneği 71
Malik Yılmaz, Hatice Baltacı

Kütüphanelerin İç Mekân Tasarımına Yönelik Renk Etkileri 79
Leila Hashempour, Aysa Taghizadeh Sapchi

Sürdürülebilir Mimarlık Yaklaşımıyla Kütüphane Binaları 87
Berrin Küçükcan

Bilgi Çağında Kütüphanelerin Mekânsal Dönüşümü 101
Ahmet Altay, Can Demirel, Bülent Topbaşlı

Okul Kütüphanesi Mimarisinden Beklentiler ve Uygulamalar 107
H. İnci Önal

Afet Öncesi Zarar Azaltma Çalışmaları ve Kütüphaneler: İstanbul Halk Kütüphaneleri 114
Gül Yücel

Konu Başlıkları ve Kullanıcı Etiketleri Üzerine Bir Değerlendirme: Hacettepe Üniversitesi Kütüphane Kataloğu ve LibraryThing Örneği 121
İpek Şencan

Mekândan Bağımsız Rezerv Hizmeti: Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi 132
Burcu Muratoğlu, Deniz Han

Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi'nde Yeni Nesil Kullanıcılara Yönelik Yapılan Çalışmalar, Yenilikler ve Yaşanan Deneyimler 138
M. Sina Mater

Üniversitelerde Kütüphane - Kurum İmaji İlişkisi 149
Engül Demirdağ

Öğrenci Poster Sunumları

Gutenberg'den E-Kitaplara: 1450 - … 160
İrem Demirel, Mine Acar, Mücella Sena Köksal, Zeynep Aslıhan İlhan

Okumak için Engel'siz'siniz 161
Begüm Zarif, Hatice Melike Talay, Rümeysa Gönüllü, Ayşenur Çeliker

DÜZENLEYENLER

SPONSORLAR

Ana Sponsor

FİRMA ADI: Wiley **Adres:** Selenium Plaza Kat: 6, No: 10/C Hakkı Yeten Cad 34349 Fulya Besiktaş / İstanbul **Tel:** +90 212 381 87 04 **Fax:** **E-mail:** dpacali@wiley.com **URL:** www.onlinelibrary.wiley.com |www.wiley.com
Wiley, akademik araştırma ve eğitim alanlarının yanı sıra, mesleki hayat içerisinde de daha iyi sonuçlara ulaşılmasını faaliyetlerinin merkezine almış içerik temelli çözümler sunan global bir yayıncıdır. Ana faaliyet konusu bilimsel, teknik, tıp ve akademik dergiler, referans kaynakları, kitaplar, database hizmetleri sunmaktır. Bununla beraber elektronik ya da basılı mesleki/akademik kitap, dergi gibi yayınlar, abonelik esası ile temin edilen ürünler, sertifikasyon eğitimine yönelik hizmet ve ürün ile online uygulamalar sunmak; lisans ve yüksek lisans seviyesinde eğitim hayatını sürdüren öğrenciler ve hayat boyu öğrenmeyi amaç edinenler için entegre online eğitim ve öğretim kaynakları üretmektir. http://www.wiley.com

Yakut Sponsor

Elmas Sponsor

Altın Sponsor

Komiteler

Düzenleme Komitesi

M. Fatih Kumsel, Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi | ÜNAK (Düzenleme Komitesi Başkanı)

Nilüfer Saros, ÜNAK

H. Murat Yücel, Kırıkkale Üniversitesi | ÜNAK

Serhat Baytur, ÜNAK

Ömer Orhan, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi | ÜNAK

Nermin Çakmak, TMMOB Mimarlar Odası Kütüphanesi | ÜNAK

Yerel Komite

Eda Köse Uysal, Hacettepe Üniversitesi

İlknur Erşen, Hacettepe Üniversitesi

Pınar Çelik, Hacettepe Üniversitesi

Program

1 EKİM PERŞEMBE

08.45 – 09.30	KAYIT İŞLEMLERİ
	İSTİKLAL MARŞI SAYGI DURUŞU VE AÇILIŞ KONUŞMALARI
09.30 – 10.15	M. FATİH KUMSEL – ÜNAK DERNEĞİ BAŞKANI
	Prof. Dr. MURAT TUNCER – HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ
10.15 – 10.45	Prof. Dr. Bülent Yılmaz, Prof. Dr. Özgür Külcü, Tolga Çakmak (Hacettepe Üniversitesi BBYB) Alev Ayaokur (Koç Üniversitesi VEKAM) – "Kültürel Mirasın Dijital Platformlarda Paylaşımı ve Bulut Uygulamalar: LoCloud Projesi-Koç Üniversitesi VEKAM Örneği"
10.45 – 11.00	KAHVE ARASI
11.00 – 11.25	Emre Hasan Akbayrak – ODTÜ. "Susadıysanız Kafe'ye Değil… Kütüphaneye Gidin… Modern Kıraathaneler Olma Yolunda: Kütüphaneler"
11.25 – 11.50	Hatice Baltacı, Malik Yılmaz – Atatürk Üniversitesi "Üniversite Kütüphanelerinin Mimari Açıdan Bir Değerlendirmesi: Erzurum İli Örneği"
11.50 – 12.20	Leila Hashempour, Aysa Taghisahed Sapchi – Hacettepe Üniversitesi. "Kütüphanelerin İç Mekan Tasarımına Yönelik Renk Etkileri"
12.30 – 13.45	YEMEK ARASI
13.45 – 14.10	Emine Hatun Gür, Sevgi Atila Cünüş – Boğaziçi Üniversitesi. "Resource Description and Access (RDA) / Kaynak Tanımlama ve Erişim Standardının Yazma Eserler İçin Uygulanabilirliğine Dair Bir Deneme ve MARC Alan Önerileri "
14.10 – 14.35	İpek Şencan (Hacettepe Üniversitesi BBYB) Müge Akbulut (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi BBYB) "Ulusal Toplu Katalog'da (TO-KAT) Yer Alan Kayıtların Standardizasyonuna Yönelik Bir Değerlendirme"
14.35 – 15.00	WILEY – Duygu Paçalı -"Wiley Elektronik Kitapları: Dünya ve Türkiye'ye Bakış"
15.00 – 15.25	Elif Müge Beşir – Sabancı Üniversitesi. "RDA. Sabancı Üniversitesi Bilgi Merkezi Geçiş Süreci"
15.30 – 15.45	KAHVE ARASI
15.45 – 16.10	GEMINI – Merve Naz Topçuoğlu (GEMINI), Sinan Kuşdoğan (SK Teknoloji). "FARABİ Bütünleşik Kütüphane Sistemi, Kütüphaneler İçin Gelişiyor".
16.10 – 16.30	Burcu Teoman, Özlem Özdemir Efe – Özyeğin Üniversitesi. "Türkiye'deki Üniversite Kütüphanelerinde RDA Algısı, Süreçler, Sonuçlar ve Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesi Örneği"

16.30 – 16.55	Nurcan Toprak (IRCICA), İsa Cengiz (SK Teknoloji). "Kütüphanecilik Uygulamalarında İlkler ve Farabi Entegre Kütüphane Sistemi "
17.00 – 17.25	Neslihan Sandal, Abdullah Topaloğlu – IRCICA. "IRCICA'daki Sayısallaştırma Çalışmaları : IRCICA Farabi Sayısal Kütüphanesi ve Osmanlıca OCR"
18.00 – 19.30	AÇILIŞ KOKTEYLİ

2 EKİM CUMA

9.30 – 9.55	Burcu Muratoğlu, Deniz Han – Koç Üniversitesi. "Mekandan Bağımsız Rezerv Hizmeti: Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi Örneği"
9.55 – 10.20	İpek Şencan – Hacettepe Üniversitesi BBYB. "Konu Başlıkları ve Kullanıcı Etiketleri Üzerine Bir Değerlendirme: Hacettepe Üniversitesi Kütüphane Kataloğu ve LibraryThing Örneği"
10.20 – 10.45	Nermin Çakmak (TMMOB Mimarlar Odası Kütüphanesi), Erdal Naneci (Türkiye Bilişim Derneği). "Kültür ve Sanatta Türkiye'nin Sayısal Gündemi: Europeana Modeli Üzerinden Türkiye'deki Mevcut Durumun Değerlendirilmesi"
10.45 – 11.00	KAHVE ARASI
11.00 – 11.25	INFORMASCOPE – Özlem Çaltı Gürel. "SirsiDynix Symphony Entegre Kütüphane Otomasyon Sistemi ve RDA Uygulamaları"
11.25 – 11.50	Engül Demirdağ – İstanbul Ticaret Üniversitesi. "Üniversitelerde Kütüphane Kurum İmaj İlişkisi"
11.50 – 12.20	Berrin Küçükcan – Ataşehir Adıgüzel Meslek Yüksek Okulu. "Sürdürülebilir Mimarlık Yaklaşımıyla Kütüphane Binaları"
12.30 – 13.45	YEMEK ARASI
13.45 – 14.10	EBSCO – Mehmet Can Soyulmaz. "EBSCO'dan Basılı ve Elektronik Kitap Sağlama Hizmetlerine Yeni Çözümler"
14.10 – 14.35	Aydın Uçar (Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi İç Mimarlık Bölümü), H. Tuğba Örmecioğlu (Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Mimarlık Bölümü) – "Modern Kütüphane Mimarisi. Kamusal Mekan, Mekansal Kurgu, ve Kullanıcı Deneyimine Bir Bakış"
14.35 – 15.00	Sina Mater – (Koç Üniversitesi) "Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi'nde Yeni Nesil Kullanıcılara Yönelik Yapılan Çalışmalar, Yenilikler ve Yaşanan Deneyimler"
15.00 – 15.25	Esra Aydoğan Moza, Leyla Tokman – Anadolu Üniversitesi. "Bilişim Teknolojileri ve Sürdürülebilir Mimarlık Yaklaşımlarının Yeni Kütüphane Mimarisine Mekansal Etkileri"
15.30 – 15.45	KAHVE ARASI

15.45 – 16.10	Online Bilgi Hizmetleri Eğitim ve Yayıncılık Sanayi Ticaret A.Ş. -Erman Karabulut. "IEEE Elektronik Kitapları: Sağlama Modelleri ve Avantajları"
16.10 – 16.35	Ahmet Altay, Can Demirel, Bülent Topbaşlı – Kırklareli Üniversitesi Pınarhisar Meslek Y.O. "Bilgi Çağında Kütüphanelerin Mekansal Dönüşümü"
16.35 – 17.00	GEMINI – Elsevier. "Clinical Key" ile Elsevier'e Ait Tüm Medikal Kaynaklara Tek Yerden Erişim Sunuyor"
17.00 – 17.25	İnci Önal – Hacettepe Üniversitesi. "Okul Kütüphanesi Mimarisinden Beklentiler ve Uygulamalar"

3 EKİM CUMARTESİ

9.30 – 9.55	Mehmet Üneş – Kastamonu Üniversitesi. " Engelsiz Kütüphane"
9.55 – 10.20	Tubanur Büyükçolpan (Yıldırım Beyazıt Üniv.) Özge Ülkü(Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi) Tuğba Örün (İstanbul Şehir Üniv.) "Akademik Kütüphanelerin Mimari Serüveni"
10.20 – 10.50	Gül Yücel – (İstanbul Gelişim Üniversitesi). "Afet Öncesi Zarar Azaltma Çalışmaları ve Kütüphaneler: İstanbul Halk Kütüphaneleri"
10.50 – 11.15	KAHVE ARASI
11.15 – 11.40	DEVİNİM – Mengü Yazıcıoğlu. "KOHA Kütüphane Sistemi, 1126 Halk Kütüphanesi Deneyimi ve Üniversitelere Uygulanması"
11.40 – 12.05	Özgür Polat, Prof. Dr. Hamza Kandur (Marmara Üniversitesi). "Kütüphane Binalarının Mimarisinde Kullanıcıların İnovatif Yaklaşımları"
12.15 –	KAPANIŞ KONUŞMASI DİLEK VE ÖNERİLER

Açılış Konuşması

M. Fatih Kumsel[1]

Sayın Rektör, Sayın Rektör Yardımcısı, Sayın Yöneticiler, Sayın Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanları, Meslek örgütlerimizin değerli temsilcileri, Değerli Kütüphaneciler ve sevgili öğrenciler, Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği adına sizleri saygıyla selamlıyorum. Derneğimizin Hacettepe Üniversitesi'nin ev sahipliğinde gerçekleştirdiği "ÜNAK2015 Elektronik Çağda İçerikten Mimariye Kütüphaneler" sempozyumuna hoş geldiniz.

Günümüzde, bilim alanlarındaki hızla artan bilgi üretimi ve sürekli gelişen bilgi teknolojileri, bilgi hizmetlerinin daha hızlı, daha verimli ve ekonomik biçimde verilmesini gündeme getirmiştir ve bu durum, bilginin düzenlenmesi, sunumu ve erişiminde, bilgi profesyonelleri, bilgisayar uzmanları ve kütüphanecilerin bir arada çalışmasını zorunlu kılmıştır.

Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği (ÜNAK) olarak 1991 yılından bu yana ülkemizde kütüphanecilik, bilgi hizmetleri, bilgi ve belge yönetimi, bilgi ekonomisi, bilgi okuryazarlığı, elektronik yayıncılık, kütüphanecilikte standartlaşma, toplu kataloglar, kütüphane mimarileri vb. konuları işleyen ve bu alanda çalışan akademisyenleri, kütüphanecileri, yöneticileri, öğrencileri ve diğer paydaşları üniversite ve araştırma kütüphaneleri bağlamında ortak bir hedefe yönelik olarak bir araya getiren, işbirliği olanakları yaratarak hizmetler üretmeye yönelten ve farkındalıklarını artırmaya yönelik, kâr amacı gütmeyen yıllık mesleki toplantılar düzenlemekteyiz.

ÜNAK yönetim kurulu olarak yeni dönemde ÜNAK kuruluş misyonunun devam ettirilmesi, dernek alt yapısının güçlendirilmesi ve kurumsal bir yapıya dönüşmesi hedeflenmektedir. Bu amaçla yönetim kurulumuz sektör temsilcilerinden, akademisyenlerden ve özellikle Üniversite ve Araştırma Kütüphanelerinde çalışan meslektaşlarımızdan destek ve katkılarını beklemektedir.

Derneğimizin kurumsal yapısının sağlamlaştırılması ve gelecekte varlığını kişilere bağlı kalmadan devam ettirebilmesi adına son genel kurulda onaylanan tüzüğümüzde Kurumsal üyelikler de kabul edilmeye başlanmıştır. Bu çerçevede Yeditepe Üniversitesi, İpek Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi derneğimizin ilk kurumsal üyeleri olmuştur. Kendilerine çok teşekkür ediyoruz ve diğer üniversitelerimizi derneğimize üye olmaya davet ediyoruz.

ÜNAK olarak yıllık yaptığımız toplantıların dışında kütüphanecilik alanında ihtiyaç duyulan mesleki konularda eğitim toplantıları, çalıştaylar, yayınlar ve bölgesel toplantılar yaparak üniversite ve araştırma kütüphanelerinde çalışan meslektaşlarımızın kişisel mesleki gelişimlerine katkı sağlamayı hedeflemekteyiz.

Ülkemizin uzun yıllardır üzerinde çalıştığı, ancak ilerleme kaydedilemeyen Otorite dizinleri konusunda çalışmalara başlamış bulunuyoruz. Bu konuda ÜNAK geçmişte olduğu gibi lider konumunu sürdürmeye kararlıdır.

Sayın katılımcılar,

ÜNAK2015 sempozyumunun gerçekleştirilmesinde ilk önce bize ev sahipliği yapmayı kabul eden ve canı gönülden yardımcı olan Hacettepe Üniversitesi'nin değerli Rektörü Sayın Prof. Dr. Murat Tuncer'e, Rektör Yardımcısı Sayın Prof. Dr. Cem Saraç'a Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanı Sayın Lale BOZ'a ve kütüphane personeline,

Sempozyumun gerçekleştirilmesine maddi ve manevi katkıları olan sponsorlarımız, Wiley, Gemini, Clinical Cey, Emerald, Ebsco, Online Bilgi, Informascope, Hiperlink, Devinim, Arsis, Palme ve Techknowledge firmaları yetkililerine,

Sempozyumumuzda sunum yaparak mesleki birikimlerini bizlerle paylaşan akademisyen ve meslektaşlarımıza, katılımlarınızla siz değerli katılımcılara,

Son olarak da, Yönetim Kurulumuzda özveriyle çalışan Nilüfer SAROS, Hüseyin Murat YÜCEL, Serhat BAYTUR, Ömer ORHAN ve Nermin ÇAKMAK arkadaşlarıma ve GENÇ ÜNAK'ta yer alan meslektaşlarıma sonsuz teşekkür eder,

Saygılar sunarım.

[1] ÜNAK Yönetim Kurulu Başkanı, unak@unak.org.tr

ÜNAK 2015
Elektronik Çağda İçerikten Mimariye Kütüphaneler
1-3 Ekim 2015, Hacettepe Üniversitesi, ANKARA
ss. 71-78

Üniversite Kütüphanelerinin Mimari Açıdan Bir Değerlendirmesi: Erzurum İli Örneği

Malik Yılmaz[1], Hatice Baltacı[2]

Öz

Günümüzde üniversiteler bilim üreten merkezler olarak nitelendirilmektedir. Bu kurumların bilgi çağının gerektirdiği niteliklere sahip olmaları; ancak bilim üreten ve bilimi pazarlayan yerler olmalarına bağlıdır. Üniversitelerin bütün birimlerinin yeniliklere ayak uydurmaları ve yeniliklerin getirmiş olduğu uygulamaları kurumsallaştırmaları bugün için zorunlu bir hale gelmiştir. Üniversite kütüphaneleri de, bu kurumsal yapı içerisinde gelişen teknolojinin beraberinde getirmiş olduğu bilgi kültürünü içinde barındıran birimler olmakla birlikte, bilgi kaynaklarının gerek fiziksel gerekse de elektronik ortamda korunup saklandığı ve kullanıcılarının hizmetine sunulduğu mekânlar olarak ortaya çıkmıştır. Bir kütüphanenin var olabilmesi bütçe, personel, derme, kullanıcı, bina ve teknoloji unsurlarını gerektirmektedir. Çalışmanın amacı, Erzurum ilinde yer alan Atatürk ve Erzurum Teknik Üniversitesi'nin kütüphane binalarını kütüphane mimarisi açısından değerlendirmek ve bu binaların bilgi merkezine ve bilgi sunma hizmetine uygunluğunu ortaya koymaktır. Çalışmada belgesel analiz yöntemi ve gözlem tekniği kullanılarak, incelenen üniversite kütüphanelerinin mimari niteliklerine yönelik bilgiler elde edilmiştir. Ulaşılan bilgiler doğrultusunda ilgili üniversitelerin kütüphane binalarının kütüphane mimarisine uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kütüphane ve bilgi hizmetlerinin bilimsel ve çağdaş düzeyde verilebilmesi için bu kütüphanelerin kütüphane mimarisine uygun şekilde yapılması ve düzenlenmesi gerektiği ortaya çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: *Erzurum, kütüphane, kütüphane mimarisi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum Teknik Üniversitesi.*

Giriş

Üniversiteler nitelikli insanların yetiştirilerek topluma kazandırıldığı ve katkı sağladığı akademik araştırma ve eğitim kurumları olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlama ülkelerin gelişmişlik düzeyiyle doğrudan ilişkilidir. Nitekim bu gelişmişlik bazı üniversiteler için sözde kalmışken; bazı üniversitelerde ise tam anlamıyla hayata geçirilmiştir. Günümüzde akademik gelişim ve rekabetle birlikte üniversitelerin, değişime uyum sağlamak ve kaliteyi yakalamak için önemli çalışmalar yaptıkları görülmektedir. Bu değişimler bazen mevzuatın yönlendirmesiyle, bazen de yetkili kişilerin ortaya koyduğu kararlar ve kişisel inisiyatif ile gerçekleştirilmektedir. Üniversitenin önemli bir unsuru olan kütüphane de hem sahip olduğu derme ve hizmet sunumu; hem de hizmet sunduğu fiziksel mekân bağlamında mevzuat ve yönetsel kararlardan doğrudan etkilenmektedir. Üniversite kütüphane mimarisi, bilgi hizmeti sunulacak fiziksel ortamın planlanmasından, binanın hizmetler doğrultusunda yapımına ve kullanımına kadar pek çok süreci içermektedir. Artan taleplerle birlikte araştırma alanlarına ihtiyaç duyulması ve öğrenci sayısının yükselmesine bağlı olarak üniversiteler, diğer yapılarıyla beraber kütüphane yapılarını ve/veya mimarilerini de buna göre düzenlemektedir. Bu zorunluluk kütüphane binalarının hem mimari hem de ergonomik açıdan eğitim ve araştırmaya uygun bir şekilde yapılmasını veya hâlihazırda hizmet sunan binaların da fiziksel anlamda ihtiyacı karşılayacak şekilde yeniden

[1] Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, malik.yilmaz@atauni.edu.tr

[2] Atatürk Üniversitesi Bilgisayar Uygulama ve Araştırma Merkez Müdürlüğü, haticebaltaci@atauni.edu.tr

düzenlenmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda üniversite kütüphane binalarının fiziksel açıdan kütüphane mimarisine ve dolayısıyla bilgi hizmetlerine uygun bir şekilde tasarlanması önemlidir. Kütüphane mimarisine uygun şekilde tasarlanmış fiziksel bir mekânda daha etkili ve verimli kütüphane ve/veya bilgi hizmetleri sunulacağı bir gerçektir.

Çalışmanın konusunu, Türkiye'nin ve Doğu Anadolu Bölgesi'nin en büyük üniversitelerinden biri ve önemli bir dermeye sahip olan Atatürk Üniversitesi'nin merkez kütüphanesi ile Erzurum'da yeni kurulan, Erzurum Teknik Üniversitesi (ETÜ) kütüphanesinin mimari açıdan değerlendirilmesi oluşturmaktadır. Çalışmada bu iki üniversite kütüphanesinin, kütüphane mimarisi ve bilgi hizmetlerine uygunluğu açısından değerlendirilmesi yapılmıştır. Ayrıca çalışmayı desteklemek amacıyla bu iki kütüphaneden çeşitli görseller elde edilerek, kütüphanelerin mevcut durumu kütüphane mimarisi açısından ortaya konulmuştur.

Üniversite Kütüphane Binası

Bir kütüphane beş ana unsurdan oluşmaktadır. Bu unsurlar kullanıcı, derme, bina, bütçe ve personeldir; fakat bugün teknoloji de bu unsurlar arasında değerlendirilmektedir. Günümüzde bilgi teknolojilerindeki gelişmelerin bilgiye erişimi önemli ölçüde mekândan bağımsız hale getirdiği görülmektedir. Bu çarpıcı değişime karşın, dünyada olduğu gibi Türkiye'de de kütüphanelerin kullanıcılar için bilgi kaynağına erişimde önemli mekânlar olduğu ve kullanıcıların bu yapıları söz konusu amaçla kullandıkları gözlemlenmektedir. Bu bağlamda kullanıcıları, teknolojinin kolaylaştırıcı etkisinden kurtarıp, kütüphaneleri bilgi gereksinimlerini karşılamak için kullanabilecekleri cazip mekânlar haline getirmek, yönetimlerin en önemli görevlerinden biri olmalıdır. Nitekim '*2023'e Doğru Üniversite Kütüphaneleri Raporu*'nda bu gereksinime ve göreve şu şekilde değinilmiştir: "Kütüphane binaları eğitim, öğretim ve araştırma için gerekli her türlü yayının uluslararası standartlara göre düzenlenip hizmete sunulduğu, bu kaynaklardan yararlanacak sağlıklı ve engelli kullanıcıların sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılayacak mekânlar olarak planlanmalıdır. Kütüphane binalarının teknik donanımları ve mimari yapıları modüler sistemde olmalı ve binanın tamamı veya belli bölümleri 7/24 kullanıma açılabilmelidir. Kütüphane binalarının, kullanıcı ve çalışanlarının etkinliğini en üst düzeye çıkartan aynı zamanda en az çabayla en etkin kaynak yönetimine olanak sağlayan akıllı binalar olarak tasarlanmalıdır" ("2023'e Doğru", 2015). Mekân kullanıcı beklentilerine göre, teknolojinin getirdiği yenilikler çerçevesinde düzenlendiği zaman, kütüphaneden yararlanan kullanıcı sayısı artacaktır. Kullanıcı beklentilerine cevap veremeyen mekânlar zamanla etkinliklerini yitireceklerdir. Bu, hem üniversite açısından hem de üniversitenin bilgi merkezi olan kütüphaneler açısından düşünüldüğünde, itibar kaybına neden olabilecektir.

Üniversiteler eğitim ve bilimsel araştırma yaparak evrensel bilginin üretimine katkıda bulunan kurumlardır. Üniversitelerde yürütülen söz konusu faaliyetlerin bilimselliğinin yüksekliği üniversitenin kalitesini ve prestijini doğrudan belirlemektedir. Üniversitenin önemli birimlerinden olan kütüphaneler ise eğitim ve araştırmalara sahip olduğu basılı ve elektronik kaynaklarla önemli bir katkı sağlamaktadır. "Üniversiteyi oluşturan kapalı alanların içinde yer alan araştırma birimlerinin ve laboratuvarların yanı sıra, bilgi erişimin sağlandığı kütüphaneler, bilgi üretim işlevi ile de bünyesinde yer aldığı kurumun vazgeçilmez bir birimidir. Bilgi üretiminde yaşamsal önem taşıyan kütüphanelerin üniversitenin önemli bir parçası olabilmesi için binanın fiziksel konumunun ve içerdiği mekânların verilen hizmetlere uygun olması önemlidir" (Küçükcan, 2007, s. 6-7).

Üniversite kütüphaneleri dâhil tüm kütüphane binaları, temelde belli bir fiziksel mekânda bilgi kaynaklarının korunmasını ve bilgi hizmetlerinin sunulabilmesini sağlamak için yapılmaktadır. Faaliyetlerin niteliği binanın mimari özelliğini doğrudan etkilemektedir. Bununla birlikte binanın, iç kullanıcı olarak adlandırılan çalışanlar ve bilgi gereksinimini karşılamak için kütüphaneye gelen kullanıcılar üzerinde olumlu etki bırakacak estetik ve ergonomik değerlere sahip olması, bu kişilerin psikolojilerini pozitif yönde etkileyeceği bir gerçektir. Binanın fiziksel yapısı dışında hizmetlerde kullanılacak malzemenin standartlar doğrultusunda ergonomik ve uyumlu olması, verimliliği arttıracağı gibi iç ve dış kullanıcı sağlığını da koruyacaktır. Aşağıda Erzurum'da bulunan Atatürk ve Erzurum Teknik Üniversiteleri'nin merkez kütüphaneleri incelenerek, bu kütüphanelerin fiziksel özellikleri kütüphane mimarisi ve bilgi hizmetleri bağlamında değerlendirilmiştir.

Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi

1958-1959 öğretim yılının başlamasıyla birlikte bugünkü Şair Nefi İlköğretim Okulu binasında faaliyetine başlamış, daha sonra Fen Fakültesi binasında faaliyetlerini sürdürmüş ve 1970 yılında bugünkü binasına taşınmıştır. Kütüphane bu binaya taşındığında bina ayrıca rektörlük binası olarak da kullanılmıştır. Rektörlük binası yapıldıktan sonra bina tamamen kütüphaneye çevrilmiştir. Günümüzde kütüphane, çağdaş teknolojiyle donatılmış altyapısı, elektronik ve basılı ortamda sunduğu 300.000 civarında dermesiyle birlikte Türkiye'nin en

önemli koleksiyonlardan biri olan Seyfettin Özege Koleksiyonunu da bünyesinde barındırmaktadır (Atatürk Üniversitesi, 2015).

Atatürk Üniversitesi merkez kütüphanesi mimari açıdan incelendiğinde, birçok konuda hem iç hem de dış kullanıcı beklentilerine uygun olmayan önemli eksikliklerinin olduğu görülmektedir. Aşağıda kütüphane ile ilgili fotoğraflarla birlikte mimari açıdan değerlendirme yapılmıştır.

Fotoğraf 1. Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nin Ön Cephe Görünümü

Merkez kütüphane rektörlük binasının ve mühendislik fakültesinin ortasında yer almaktadır. Yerleşke incelendiğinde birkaç fakülte hariç çoğunlukla diğer fakültelere yakın olduğu görülmektedir. Bu bakımdan kütüphaneye ulaşım nispeten kolaydır ve kullanıcılar için bir otopark alanı mevcuttur. Binanın önce rektörlük binası olarak yapılmasına karşın mimari tasarımı ve bağımsız olması nedeniyle merkez kütüphane, bir kütüphane binası olduğu izlenimini genelde uyandırmaktadır. Bununla birlikte kütüphane girişinde engelli kullanıcılar için rahatlıkla girip çıkabilecekleri bir düzenek olmadığından bu kullanıcılarının zorluk yaşayacakları muhtemeldir. Binanın giriş kapısı, alçak bir zemine yapıldığı için merdivenlerin bitiminde yer almaktadır (Bkz. Fotoğraf 1).

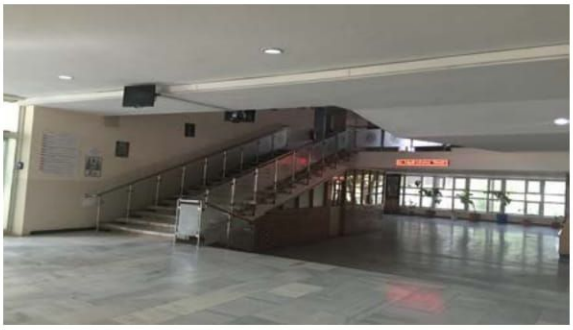
2a 2b

Fotoğraf 2a ve 2b. Kütüphanenin Girişinden Görünüm

Ana kapı girişinin sol tarafında ödünç verme hizmetlerinin verildiği oda ve kütüphanenin kafesi yer almaktadır. Sağ tarafta ise internet hizmetinin de verildiği bir çalışma salonu bulunmaktadır (Bkz. Fotoğraf 2a). Güvenlik ise iki tarafın ortasında konumlandırılmıştır. Çalışma salonu daha çok sınavlara hazırlanan öğrenciler için tasarlanmış olup, genellikle kütüphane bilgi kaynaklarını kullanmayan kullanıcıların çalışma alanı olarak ifade edilebilir. Ancak bu salon, hem girişin sağında hem de kafenin karşısında yer aldığı için gürültüye maruz kalmaktadır. Bu olumsuz durum kullanıcıları rahatsız etmektedir. Bu rahatsızlık kullanıcıların söz konusu salonu çoğunlukla kullanmamalarına neden olmaktadır (Bkz. Fotoğraf 2b).

3a

3b

Fotoğraf 3a ve 3b. Kütüphanenin Zemin Katından Görünüm

Binanın orta kısmında üst katla bağlantıyı sağlayan bir merdiven yer almaktadır. Bina zeminle birlikte üç katlı olduğu için ulaşım merdivenlerle sağlanmaktadır. Binada, özellikle engelli kullanıcılar için, asansörün mevcut olmaması bu kullanıcıların bilgi kaynaklarına erişimini ve bilgi hizmeti almalarını zorlaştırmaktadır. İç mekânda kullanılan boya, estetik ölçüler ve kullanıcı psikolojisi dikkate alınarak seçilmiştir. Fakat ışıklandırmanın standartlar doğrultusunda kullanıcı sağlığını olumsuz etkileyebilecek bir şekilde yapıldığı ve yetersiz bir aydınlık ortamın olduğu görülmektedir (Bkz. Fotoğraf 3a ve 3b). Ayrıca bu katta memur odaları da yer almaktadır.

Birinci katta toplam dört okuma salonu mevcuttur. Bu salonlarda açık raf sistemi uygulandığı için hem bilgi kaynakları bulunmakta hem de çalışma masaları yer almaktadır.

4a

4b

Fotoğraf 4a ve 4b. Kütüphanenin 1. Katından Görünüm

Birinci katta yer alan Dil ve Edebiyat Salonu'nun hemen yanında bir lavabo yer almaktadır. Lavabonun bu katta ve salonlara yakın olması hareketliliğe neden olduğu gibi ortamın hava kalitesine de olumsuz etkilemektedir. Salon girişinde kullanıcı çalışma masaları yer almaktadır. Dil ve Edebiyat Salonu'nda mimari yapı gereği raflar masalara dik konumlandırılmıştır. Bu yerleştirme sayesinde görevli salona nispeten hâkim olabilmektedir. Bina tasarımı sonucu yapılan kirişlerden dolayı, raflar bu kirişler dikkate alınarak yerleştirilmiştir. Kirişler hem estetik açıdan görselliği bozmakta hem de raf aralarında dolaşmayı zorlaştırmaktadır. Raflar birbirlerini destekler şekilde yerleştirilmiş, duvara sabitlenmemiştir Salon kütüphanenin batı cephesinde kaldığı için öğleden sonra gün boyu ışık almaktadır. Bu salon, iklimsel koşulların etkisiyle kullanıcıların yoğun bir şekilde kullandıkları salon olarak öne çıkmaktadır (Bkz. Fotoğraf 4a ve 4b).

5a

5b

Fotoğraf 5a ve 5b. Farklı Cephelerden Kütüphanenin 1. Katından Görünüm

Dil ve Edebiyat Salonu'nun yukarıda söz edilen durumu bu katta bulunan diğer salonlar için de geçerlidir. Kütüphanenin şu anki binası kırk yıl önceki koşullar dikkate alınarak tasarlandığı için, doğal olarak üniversitenin büyümesi ve öğrenci sayısının artması nedeniyle günümüzde fiziksel açıdan kullanıcı beklentilerine karşılık verememektedir. Salonlarda kullanıcıya alan açmak ve böylece kapasiteyi arttırmak için önceleri kullanıcıların dinlenme alanları olarak kullanılan yerler, günümüzde çalışma salonlarına dâhil edilmiştir. Bu hem binanın taşıyabileceği yük kapasitesi, hem de bir salona düşen kullanıcı sayısının çokluğu açısından önemli bir sorun olarak ortaya çıkmıştır.

Binanın ikinci katında Seyfettin Özege Nadir Eserler Salonu ile birlikte bir salon daha yer almaktadır. Merkez kütüphanenin bodrum katında ise, süreli yayınlar ve az kullanılan basılı kaynaklar tutulmaktadır. Salonlarda her sene kullanıcı analizi yapılıp, az kullanılan ve güncelliğini yitiren kaynaklar bodrum katındaki genel bilgi kaynakları salonunda korunmaktadır. Bu salonun eskiden matbaa olan diğer tarafı ise kullanıma açık değildir. Bu durum, kütüphanenin fiziksel kullanım alanının daralmasına neden olmaktadır.

Salonların hiçbirinde klima olmadığı için havalandırma pencerelerden sağlanmaktadır. Özellikle kış aylarında havalandırmanın yapılamaması nedeniyle havanın kalitesi düşmekte, bu durum kullanıcılar üzerinde fiziksel ve psikolojik olumsuzluklar doğurabilmektedir.

Erzurum Teknik Üniversitesi Kütüphanesi

Erzurum ilinin diğer bir üniversitesi olan Erzurum Teknik Üniversitesi 21.07.2010 tarih ve 27648 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan bir kararla kurulmuştur (Erzurum Teknik Üniversitesi [ETÜ], 2015a). ETÜ'de eğitime ilk olarak 2011 yılında mimarlık, mühendislik, iktisadi ve idari bilimler, edebiyat, fen ve sağlık bilimleri fakülteleri ile başlanmıştır. Bunun yanı sıra daha sonraki yıllarda yabancı diller yüksekokulu, sosyal bilimler, fen bilimleri ve sağlık bilimleri enstitüleriyle de eğitime devam edilmiştir. Üniversitenin misyonu bilim ve teknolojinin gelişimine katkıda bulunmak, ulusal ve uluslararası önemli projelere imza atmak, ülkenin sosyo-ekonomik sorunlarının çözümüne yönelik araştırmalar yapmak, bilimsel bakış açısına sahip, sanatsal ve kültürel düzeyi yüksek, katılımcı, özgür düşünen ve ahlaki değerlere sahip bireyler yetiştirmek olarak belirlenmiştir. Her eğitim kurumunda olduğu gibi ETÜ'de de bu misyon çerçevesinde öğrencilerin ve araştırmacıların bilgi gereksinimini karşılamak için bir kütüphane tesis edilmiştir (ETÜ, 2015b).

Fotoğraf 6. ETÜ Kütüphanesinin Yer Aldığı Merkezi Dersliklerden Bir Görünüm

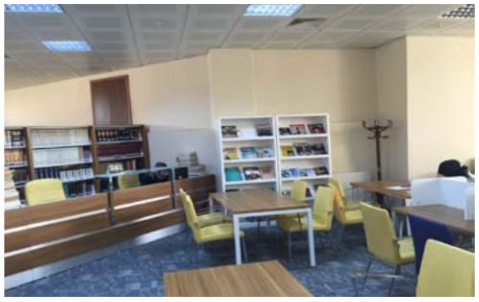
Erzurum Teknik Üniversitesi'nin öğrencilerine ve akademisyenlerine hizmet verilen kütüphanede, henüz bağımsız bir kütüphane binasına sahip olmadığı için merkezi dershanelerin yer aldığı binanın ikinci katında yaklaşık 170 metrekarelik bir alanda hizmet sunulmaktadır. Edinilen bilgilere göre henüz yapım aşamasında olan İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'ne taşınacak olan kütüphanede, merkezi kütüphane kurulana kadar hizmet sunulacaktır.

7a 7b

Fotoğraf 7a ve 7b. Kütüphane Girişinden Görünüm

Erzurum Teknik Üniversitesi'nin yapılandırma çalışmaları halen devam etmektedir. Bu süreçte kütüphane de kullanıcılarına hizmet vermeyi ihmal etmemektedir. Kütüphane binası olarak tasarlanmamış olmasına rağmen, sahip olduğu bir salonla hizmet sunmaktadır. Kütüphane incelendiğinde, kullanıcıların araştırma yaptığı salona girmeden önce bir dinlenme alanına sahip olduğu görülmektedir. Duvar kâğıtları kitap baskılı olan bu alanda sanal bir kütüphane havası hissedilmektedir (Bkz. Fotoğraf 7a ve 7b).

8a 8b

Fotoğraf 8a ve 8b. Kütüphane Salonundan Görünüm

Yaklaşık 22.000 basılı dermesiyle ve abone olduğu veri tabanlarıyla aynı anda 60 kullanıcıya hizmet sunabilen kütüphane küçük bir alanda konumlandırılmıştır. Yer sıkıntısından dolayı basılı bilgi kaynakları ödünç verme bankosunun arkasında yer almaktadır (Bkz. Fotoğraf 8a ve 8b).

9a 9b 9c

Fotoğraf 9a, 9b ve 9c. Kütüphaneden Görünüm

Bir kütüphane mekânı olarak tasarlanmamış olduğundan ve yer darlığı sebebiyle alana yerleştirilen rafların arası oldukça dardır. Raflar zemine konumlandırılmış bir şekildedir. Olası bir depremde kitapların dökülmesini engelleyen raf sistemleri kullanılmıştır. Kütüphanenin havalandırma teknolojisine ve güvenlik sistemine sahip olduğu görülmektedir. Bununla birlikte kütüphane hizmetleri için tahsis edilen alan, kütüphane hizmetlerine uygun olmamakla birlikte, kütüphane mimarisi açısında değerlendirilebilecek herhangi bir niteliğe de sahip değildir.

Sonuç

Bilgi merkezini oluşturan unsurlardan biri olan bina, bilgi kaynaklarının depolandığı, korunduğu ve bilgi hizmetlerinin sunulduğu fiziksel mekânlar olarak adlandırılmaktadır. Yürütülen faaliyetlerin niteliği, o faaliyetlerin içinde yürütüldüğü binanın fiziksel özelliklerini de doğrudan etkiler. Her faaliyet doğası gereği uygun mekânı gerektirir. Bilgi hizmetleri de bu bağlamda değerlendirildiğinde, iç ve dış kullanıcı memnuniyetini sağlayacak, bilgi hizmetlerine uygun, bugün ve gelecekteki ihtiyaçları karşılayacak esnekliğe sahip fiziksel yapıları zorunlu kılmaktadır. Eğitim ve araştırma yapan kurumlardan olan üniversitelerin bu çalışmalarında en önemli desteği sunan birimlerinden olan kütüphanelerin, daha etkin ve verimli hizmet sunabilmeleri bina olarak adlandırılan fiziksel mekânlarının kütüphane hizmetlerine uygun şekilde tasarlanmasına bağlıdır. Atatürk Üniversitesi merkez kütüphanesinin, günümüzde sürekli büyüyen üniversitenin fiziksel anlamda gereksinimleri karşılamaktan uzak olduğu görülmektedir. Bağımsız bir bina olarak tasarlanmış olsa da, bugün devamlı artan öğrenci ve araştırmacı sayısı ve bunların beraberinde getirdiği binaya ve/veya fiziksel ortama yönelik beklentileri, tüm yönleri ile gereksinimleri karşılayacak yeni bir kütüphane binasını zorunlu kılmaktadır. Üniversitenin kalbi olarak nitelendirilen kütüphanenin bugün ve gelecekteki beklentileri karşılayacak ölçülerde

yeniden tasarlanması üniversitenin eğitimine ve araştırmalarına önemli katkılar sağlayacağı bir gerçektir. Erzurum Teknik Üniversitesi ise yeni kurulduğundan henüz tam olarak yapılandırma çalışmasını tamamlayamamıştır. Fakat ileride yapılması planlanan merkezi kütüphanenin fiziksel yapısının, iç ve dış faktörler dikkate alınarak ve gelecekte ortaya çıkacak olası durumlara karşılık verebilecek esneklikte tasarlanması, kuşkusuz üniversitenin akademik başarısına önemli katkılar sağlayacaktır.

Kaynakça

2023'e doğru Türkiye'de üniversite kütüphaneleri: Mevcut durum, sorunlar, standartlar ve çözüm önerileri. (2014). http://yok.gov.tr/documents/9273450/9459025/%C3%9Cniversite+K%C3%BCt%C3%BCphaneleri+Raporu+Yeni/0afe641a-1e58-4822-a8de-a8ae35d4c4db adresinden erişildi.

Atatürk Üniversitesi. (2015). *Tarihçe.* http://www.atauni.edu.tr/#!standart=kutuphane-ve-dokumantasyon-daire-baskanligi~tarihce adresinden erişildi.

Erzurum Teknik Üniversitesi. (2015a). *Tarihçe*. http://www.erzurum.edu.tr/Menu/73/tarihce adresinden erişildi.

Erzurum Teknik Üniversitesi. (2015b). *Vizyon ve misyon*. http://www.erzurum.edu.tr/Menu/44/vizyon-ve-misyon adresinden erişildi.

Küçükcan, B. (2007). *Üniversitelerde kütüphane binaları kullanım verimliliğinin yapı biyolojisi açısından incelenmesi.* İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.